

Dr. Regina Gytė Narušienė: „Lietuvos likimas priklausys nuo pilietybės klausimo išsprendimo“

Dalia CIDZIKAITĖ

„Norėčiau, kad kiekvienas lietuvis suvoktų, kad pilietybė yra jo teisė, kad pilietybė yra Dievo ir tautos dovana“, – sako buvusi ilgametė Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos pirmininkė, advokatė, teisės mokslų daktarė Regina Gytė Narušienė, 2020 metais Lietuvoje išleidusi knygą „Lietuviais esame mes gimę, lietuviais norime ir būt. Pilietybės išsaugojimo pagrindai ir argumentai“, ir priduria, jog šiandien nedaug kas supranta, kad Lietuvos likimas priklausys nuo pilietybės klausimo išsprendimo.

Narušienė sako, kad rašydama knygą ji siekė parodyti, kokia pilietybė buvo anksčiau, kodėl šis institutas yra svarbus. Knygos autorei svarbu buvo parodyti, kad pilietybės įstatymas visada yra kuriamas istoriniame kontekste, sau užduodant tokius klausimus: ką tauta patyrė, kas ją okupavo, kaip to išvengti ateityje ir pan. Knygos, kurioje kalbama apie pilietybės reikšmę, svarbą, sudėtį, bandymus ją įteisinti, trūkumus ir galimybes, tikslas – paraginti žmones apie tai kalbėti, pradėti diskutuoti šia tema, kad sulauktumėme tiek tautos, tiek Seimo politinio sprendimo. Būtent šio sprendimo po 2019 metais įvykusio referendumo dėl dvigubos pilietybės Narušienė ir pasigenda. Jos nuomone, ne kas kitas, o Seimas turėtų žengti pirmąjį žingsnį – priimti politinį sprendimą ir išspręsti šį jau 30 metų Lietuvą kamuojantį galvosopį.

Naujausioje savo knygoje Regina Narušienė surinko informaciją apie pilietybės išsaugojimo reikalą. LNB / Vygardo Juozaičio nuotr.

Miela Regina, pilietybės tema Lietuvoje nėra nauja. Ja diskutuojame jau 30 metų - tiek metų, kiek jų turi mūsų antroji nepriklausomybė. Kodėl knyga išėjo dabar, o ne 2019 metais, kai vyko referendumas dėl pilietybės?

Regina Narušienė: Tikėjau, kad Seimas supras, kokios yra pilietybės galimybės, bet jis blaškėsi, ir nepadarė net pirmo žingsnio, tai yra nepriėmė politinio sprendimo dėl pilietybės. Tik tada, kai toks sprendimas bus priimtas, galėsime kalbėti, kaip tai galėtumėme įvykdyti. Tol, kol Seimas nepriims to sprendimo, mes galime daryti ką tik norime - nieko gero iš to neišeis. Todėl ir nusprendžiau parašyti knygą. Joje norėjau parodyti, kokia pilietybė buvo anksčiau, kodėl tai

svarbu. Nes mes nesukūrėme naujos tautos, esame tos tautos, kuri gimė 1918 metais, tęsinys. Mums svarbu pamatyti, kokios tautos viziją turėjome, ir priimti sprendimą - politinį sprendimą, o tada žiūrėti, kaip tai įgyvendinti. O galimybių yra daug. Bet pirmiausia reikia suprasti, kad pilietybės įstatymas visada yra rašomas istoriniame kontekste: ką mes patyrėme, kas mus okupavo, kaip to išvengti ateityje ir pan. Aš neskubėjau rašyti šios knygos, bet norėjau, kad suprastų tie, kurie turi suprasti, kad pilietybės klausimas yra nepaprastai svarbus: mes turime žinoti, kas Lietuvai priklauso, ir elgtis demokratiškai - ne pakeisti visiškai tai, ką turėjome nuo 1918 metų. Ar padėtis pasikeis, ar Lietuva norės išspręsti šį klausimą? Nemanau, kad daug kas supranta, jog Lietuvos likimas priklausys nuo pilietybės klausimo išsprendimo. Mūsų tauta mažėja, daug žmonių emigruoja. Kai kurie pradėjo grįžti. Ar tokie žmonės grįš neturėdami pilietybės? Knygos tikslas - paraginti žmones pradėti apie tai kalbėti, pradėti diskusiją šia tema, kad pagaliau sulauktumėme tiek tautos, tiek Seimo politinio sprendimo.

Knygoje vengiate vartoti junginį „dviguba pilietybė“ ar „daugybė pilietybė“, vietoj jo renkatės „pilietybės išsaugojimą“. Gal galėtumėte pakomentuoti tokį pasirinkimą?

R.N.: Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnyje labai aiškiai parašyta, kad pilietybė įgyjama gimstant, vadinasi, gimus Lietuvoje lietuvių kilmės žmonėms, ir kitais įstatymo numatytais pagrindais. Vadinasi, LR pilietybę gauname savaime, kadangi esame lietuviai. Mes esame lietuvių tauta, o ne piliečiai, kurie susibūrė ir sukūrė tautą. Tai prigimtinė mūsų teisė, kurios negalima pažeisti. Konstituciją interpretuojant taip, kaip ji interpretuojama dabar, pažeidžiama mūsų prigimtinė teisė. 12 straipsnyje detalai išdėstyta, kad pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką nustato įstatymas, todėl kalbame apie pilietybės atėmimą be jokios teisinės procedūros. Juk yra ne vienas atvejis, kai žmonės net nežino, kad jie prarado Lietuvos pilietybę. Jau ir Europos Sąjungos teismas labai aiškiai pasakė, kad taip elgtis negalima, kad tai neatitinka pačios ES įstatymų. Mes vis dar negalime iki galo suvokti, kokia svarbi yra pilietybė, kokia brangi yra prigimtinė teisė ir kad mes esame lietuvių kilmės lietuvių tauta, ne kokių nors migrantų, kurie su laiku taps Lietuvos Respublikos piliečiais. Taigi yra du atskiri principai: prigimtinė teisė ir pilietybės atėmimas iš Lietuvos piliečio. Lietuvoje nėra daug gerų konstitucinės teisės ekspertų, o tas nedaugelis blaškosi ir nepadeda mums išvengti visų su šiuo reikalu susijusių nesusipratimų. Todėl ir parašiau šią knygą, kad kiekvienas lietuvis, kuriam svarbi Lietuva ir lietuviybė, pasiskaitytų ir suprastų. Nežaiskime

žaidimų, neatstumkime žmonių, kurie yra mūsų tautos žmonės, priimkime juos atviromis rankomis, leiskime jiems sugrįžti.

Žinome, kad pilietybė yra ne tik privilegijos, bet ir atsakomybė.

R.N.: Taip, ir tas atsakomybes galima būtų gražiai išdėstyti įstatyme. Tai jau yra atlikta. Kai vyko referendumas, gražiai buvo išvardytos teisės ir atsakomybės. Ką lietuvis gauna iš Lietuvos? Nieko. Jis ją paremia. Lietuva nėra imigrantų kraštas, ji – emigrantų kraštas ir su jais kiekviena tauta labai artimai bendrauja. Daug kas nesupranta, kad, norint daryti įtaką savo gyvenamosios vietos politikoje, reikia turėti to krašto pilietybę, kitaip niekas tavęs neklausys. O Lietuva tokio užtarimo, tokio užnugario nori! Todėl ji turi suprasti, kad tie žmonės gali dirbti taip, kaip dirbome mes, ankstesnės emigracijos bangos. Pažiūrėkite, kas dabar vyksta Baltarusijoje. Ji neturi tokių didelių ir stiprių bendruomenių užsienyje, kokias turėjome mes. Mes dirbome, mes rėmėme Lietuvą, tai buvo ypač svarbu Lietuvos likimui. Negalime uždaryti durų ir sakyti, kad dabar mums jūsų nereikia. Manote, kad tokie žmonės dirbs Lietuvai, jei Lietuva iš jų atims pilietybę? Teigimas, kad Lietuva jiems duoda daugiau, nei jie duoda, yra didelis nesusipratimas. Aš bandžiau tai pasakyti knygoje, norėjau parodyti, kad niekas Lietuvos neišnaudoja ir ja nesinaudoja.

Knygoje daug informacijos apie tai, koks pilietybės institutas buvo praeityje, rašote ir apie dabartinę situaciją. Koks, jūsų nuomone, būtų idealiausias variantas Lietuvai?

R.N.: Man priimtinausias būdas būtų pakeisti ne Konstituciją, bet jos 18 straipsnį suformuluoti taip: kad gimstant Lietuvoje įgyjama prigimtinė teisė į šalies pilietybę ir kad jos negalima atimti. O jei ji būtų atimta, tai lemtų kitos aplinkybės. Mes juk visi turime mamą ir tėtį: mama yra Lietuva, tėtis – gal kitas kraštas, man tai buvo Amerika. Aš abu juos myliu, jie nėra priešai. Todėl kalba apie dvigubą pilietybę yra neteisėta, nes PLB niekada nenorėjo ir nesiekė, kad žmonės visame pasaulyje turėtų dvigubą pilietybę. Visiems suteikta dviguba pilietybė būtų žalinga Lietuvai – pernelyg didelė rizika, juk gyvename tarp kaimynų, nuo kurių turime gintis. Konstitucijos 18 straipsnio pakeitimas nereikalautų referendumo, būtų reikalingas tik Seimo sprendimas. Galima būtų pakeisti 32 straipsnį, kur sakoma, kad lietuvis gali gyventi kur nori. Ten irgi galima įrašyti tą patį – tam nereikia referendumo. Konstituciją galima pakeisti referendumu, išbraukiant iš Konstitucijos 12 straipsnyje esantį žodį „atskirus“ ir

paliekant tik atvejus. Praeityje Konstitucija tokią formuluotę turėjo, tad mes galėtume tą institucinį principą pratęsti. Taigi būdų yra daug.

Kam skiriate savo knygą?

R.N.: Pirmiausia norėjau, kad su knyga susipažintų Seimo nariai. Visi jie gavo po nemokamą egzempliorių. Knygą nusiunčiau 72 Lietuvos bibliotekoms. Ją galima išsigyti internete. Norėčiau, jog kiekvienas lietuvis suvoktų, kad pilietybė yra jo teisė, kad ji yra Dievo ir tautos dovana.

Visą pokalbį su Regina Gyte Narušiene rasite „Youtube“ kanale: <https://www.youtube.com/watch?v=lo3tukEDgdk>.

Post scriptum. Šių metų liepos 14 d. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos fondai pasipildė Reginos Gytės Narušienės archyvu. Teisininkės perduotą archyvą sudaro dokumentai, atspindintys jos ilgametį darbą teisės srityje, visuomeninę veiklą, kryptingą domėjimąsi pilietybės klausimu, jo analizę ir tyrinėjimus. Perduotuose dokumentuose gausu medžiagos, liudijančios apie tarptautines pilietybės tendencijas, referendumo įstatymo pakeitimus ir papildymus (2014-2018), pilietybės darbo grupės veiklą, pilietybės įstatymus ir jų projektus.

Reginos Narušienės dokumentų perdavimo Lietuvos nacionalinei bibliotekai sutarties pasirašymo akimirka: LNB generalinis direktorius prof. dr. Renaldas Gudauskas (dešinėje) ir Lietuvos Respublikos Seimo narys Antanas Vinkus. LNB / Vygardo Juozaičio nuotr.

Archyvą praturtina Konstitucinio Teismo įstatymai ir nutarimai su PLB įrašais, taisymais, komentarais, dr. Narušienės straipsniai, knygų parengiamoji medžiaga, šaltiniai bei daugelis kitų dokumentų. Perduotame archyve yra ir dokumentų, susijusių su naujausia, neseniai LNB pristatyta teisininkės knyga „Lietuviais esame mes gimę, lietuviais norime ir būt“. Archyvą papildė dar vienos reikšmingos, 2018 m. LNB pristatytos knygos „Lai gyvuoja laisva Lietuva! JAV lietuvių indėlis atkuriant Lietuvos valstybingumą“ projektas ir šaltiniai. Šį darbą sudaro įvairių JAV institucijų ir JAV lietuvių bendruomenės dokumentai, diskusijos, straipsniai, korespondencija ir komentarai, susiję su ilgamete JAV lietuvių veikla Lietuvos labui.

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo,

nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.